

การพัฒนาครู (ต่อ) : กิจกรรมครูร่วมกันพัฒนาตนเอง

บันทึกนี้ตีความจากบทที่ ๘ Professional Development

เนื่องจากเนื้อหาเรื่องการพัฒนาครูค่อนข้างยาว ผมจึงแบ่งเป็น ๒ บันทึก โดยบันทึกที่ ๑๕ นี้ เป็นเรื่องกิจกรรมที่ครูร่วมกันพัฒนาตนเองและพัฒนาตนเอง โดยโรงเรียนจัดระบบสนับสนุน ‘หน่วยพัฒนา’ (development units)

นี่คือกิจกรรมตัวจริงของการร่วมกันพัฒนาตนเองของครู โดยโรงเรียนมีระบบสนับสนุน ในที่นี้มีทั้งหมด ๑๐ หน่วย คือกิจกรรมทบทวนใหญ่ตอนกลางเทอม ๑ ครั้ง กิจกรรมทบทวนใหญ่ตอนสิ้นเทอม ๑ ครั้ง และกิจกรรมเป็นวงรอบ ๘ วงรอบ ซึ่งอาจมองว่าเป็นการวิจัย R2R (Routine to Research) เล็กๆ ก็ได้

แต่ละวงรอบประกอบด้วย ๕ กิจกรรมคือ (๑) วางแผนและกำหนดเป้าหมาย โดยครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันกำหนดว่าจะดำเนินการทดลองอะไร เมื่อสิ้นวงรอบจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรที่การพูดในห้องเรียน (๒) ดำเนินการ/ทดลอง โดยครูสอนบทเรียนที่วางแผนไว้ (๓) รวบรวมข้อมูล นำมาสังเกตร่วมกัน ทีมครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันดูวิดีโอที่บันทึกตอนที่ได้เลือก (๔) ทบทวนและตีความ ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันทบทวนจากการดูวิดีโอว่าได้เกิดอะไรขึ้นในวงรอบ หรือในบางช่วงของการเรียน (๕) กำหนดจุดพัฒนาต่อเนื่อง ร่วมกันกำหนดว่าในรอบต่อไปจะเน้นพัฒนาอะไร

โปรดสังเกตว่า กิจกรรมนี้มีลักษณะพิเศษคือ ครูเป็นผู้นำการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยจุดเน้นในที่นี้ไม่ได้อยู่ที่เนื้อหาสาระวิชา (เป็นเรื่องที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบเอง) แต่อยู่ที่วิธีการพูดที่นำไปสู่การเรียนรู้สูง

วงรอบที่ ๑ พัฒนাবัฒนธรรมปฏิสัมพันธ์

อ้างอิงสาระเชิงหลักการในบันทึกที่ ๕ ของบันทึกชุดสอนเสวนาสู่การเรียนรู้เชิงรุกนี้ กิจกรรมของวงรอบเริ่มด้วยการที่ครูหรือครูพี่เลี้ยงบันทึกวิธีทัศน์การสอนตอนต้นเทอมที่มีการอภิปรายเข้มข้น ตอนเริ่มวงรอบครู จัดเวลาเรียนให้นักเรียนคุยกันเรื่องการพูดในชั้นเรียน และวิธีพูดให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้สูงสุดในชั้นดำเนินการครูชวนนักเรียนคุยว่าในช่วงเทอมนี้ (หรือปีนี้) จะหาทางส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้พูดในชั้นเรียน อย่างเปิดใจและสบายใจได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่ขี้อาย หรือพูดไม่คล่อง รวมทั้งให้นักเรียนร่วมกันกำหนดกติกาการพูดและฟังในชั้นเรียน และให้ช่วยกันสังเกตและหาทางช่วยกันปรับปรุง ตอนปลายวงรอบครูหรือครูพี่เลี้ยงบันทึกวิธีทัศน์อีกครั้งหนึ่ง เลือกนำเสนอบางตอนมาเปิดดูและร่วมกันทบทวนและตีความประเมินความก้าวหน้า และร่วมกันใช้ประสบการณ์ของวงรอบแรกนี้ในการกำหนดแนวทางดำเนินการให้เกิดการพูดที่ดีในชั้นเรียน และนำไปปรึกษากับนักเรียนเพื่อปรับปรุงกติกาการพูดในชั้นเรียนที่กำหนดไว้ตอนต้นวงรอบ โดยอาจช่วยกันจัดหมวดหมู่ตามในบันทึกที่ ๕ ครูร่วมกันทบทวนว่านักเรียนคนไหนบ้างที่ต้องการความช่วยเหลือด้านการพูดเป็นพิเศษ และจะช่วยเหลืออย่างไร

วงรอบที่ ๒ พัฒนาการจัดชั้นเรียน

อ้างอิงสาระเชิงหลักการในบันทึกที่ ๖ ของบันทึกชุดสอนเสวนาสู่การเรียนรู้เชิงรุกนี้ เป้าหมายของวงรอบที่ ๒ คือ ทดลองจัดห้องเรียน และจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนด้วยसानเสวนา กิจกรรมของวงรอบเริ่มด้วยครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันอภิปรายว่า ในปัจจุบันพื้นที่ปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้แบบสอนเสวนา ๔ มิติ คือ (๑) ด้านปฏิสัมพันธ์ (relations) (๒) ด้านการจัดกลุ่ม (grouping) (๓) ด้านทะเลาะหรือพื้นที่ (space) (๔) ด้านกาลหรือเวลา (time) มีลักษณะเป็นอย่างไร และน่าจะปรับปรุงอย่างไรบ้าง เพื่อให้การพูดในห้องเรียนสะดวกขึ้น โดยอาจใช้วิธีทัศน์ที่ถ่ายช่วงหลังในวงรอบที่ ๑ เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา

ในช่วงดำเนินการ/ ทดลอง ครูมีโอกาสทดลองได้สารพัดแบบ เช่น ทดลองจัดเฟอร์นิเจอร์ในห้องเสียใหม่ ให้สนองการจัดกลุ่มนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงได้หลายแบบ (ทั้งชั้น กลุ่มย่อย และคนเดียว) อย่างรวดเร็ว ทดลองเปลี่ยนขนาดกลุ่มและองค์ประกอบของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้เหมาะต่อกิจกรรมในชั้นเรียน กระบวนการทดลองนี้อาจดำเนินต่อไปตลอดทั้งเทอมหรือทั้งปี

รวบรวมข้อมูลโดยครูหรือครูพี่เลี้ยงถ่ายวีดิทัศน์กิจกรรมในห้องเรียนที่มีการทดลองเปลี่ยนแปลง ทีมครูและครูพี่เลี้ยงนำบันทึกวีดิทัศน์ครั้งที่สองของวงรอบที่ ๑ กับที่บันทึกในวงรอบนี้ ร่วมกันพิจารณาว่าเกิดผลกระทบอะไรบ้าง ควรปรับปรุงอย่างไร หรือในบางกรณีอาจควรย้อนกลับไปทำแบบเดิม

วงรอบที่ ๓ พูดเพื่อเรียนรู้

อ้างอิงสาระเชิงหลักการในบันทึกที่ ๗, ๘, ๑๓ ของบันทึกชุดสอนเสวนาสู่การเรียนรู้เชิงรุก วงรอบนี้มีเป้าหมายสำรวจหาและขยายเพิ่มการพูดของนักเรียนในรูปแบบที่ครูอยากได้ยินที่จะช่วยยกระดับการคิด เริ่มจากการที่ครูเลือกบางตอนจากวีดิทัศน์ในวงรอบที่ ๒ ที่แสดงการพูดของนักเรียนในรูปแบบต่างๆ นำมาร่วมกันแบ่งกลุ่มตามแนวทางในบันทึกที่ ๗ แล้วครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันตรวจสอบการแบ่งกลุ่มการพูด และหา (๑) ความถี่ของการพูดแต่ละแบบ (๒) รูปแบบการพูดที่สำคัญแต่ไม่มีในวีดิทัศน์แล้วร่วมกันวางแผนส่งเสริมให้เกิดการพูดแบบที่สำคัญนั้น โดยทบทวนบันทึกที่ ๘ ว่าการพูดของครูแบบไหนที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเสวนากันแบบนี้

ครูดำเนินการสอนเพื่อกระตุ้นการพูดแบบที่กำหนดไว้ แล้วครูหรือครูพี่เลี้ยงถ่ายวีดิทัศน์ไว้

ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันเปรียบเทียบวีดิทัศน์ในวงรอบที่ ๒ และวีดิทัศน์ของวงรอบที่ ๓ ว่ามีการพูดตามแบบที่ต้องการเพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร และอภิปรายวิธีที่ครูจะใช้ส่งเสริมการพูดของนักเรียนในแนวที่ต้องการสำหรับใช้ในการสอนตอนต่อไป

วงรอบที่ ๔ พูดเพื่อสอน

เป็นเสมือนภาพกลับหรือภาพในกระจกของวงรอบที่ ๓ โดยเสาะหาคำพูด และท่าทาง (อวัจนภาษา) ของครูที่เหมาะสมต่อเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียน นำมาหาทางขยายต่อ เริ่มจากครูร่วมกันดูวีดิทัศน์ตอนท้ายของวงรอบที่ ๓ โดยดูตลอดทั้งคาบเพื่อจัดกลุ่มการพูดเพื่อสอนที่เกิดขึ้น อ้างอิงหลักการตามบันทึกที่ ๘ แล้วครู

และครูที่เลี้ยงร่วมกันตรวจสอบการจัดกลุ่มดังกล่าว โดยตรวจสอบ (๑) ความถี่ของการพูดแต่ละกลุ่มที่เกิดขึ้น (๒) ว่าการพูดแต่ละแบบเกิดขึ้นในช่วงการเรียนรู้ใด (๓) ว่ามีรูปแบบการพูดแบบใดที่สำคัญมากต่อการเรียนรู้ ของนักเรียน แต่ครูพูดน้อยหรือไม่ได้พูดเลย

ตามด้วยครูกับครูที่เลี้ยงร่วมกันวางแผนบทเรียนที่มุ่งใช้การพูดแบบที่เป็นเป้าหมาย โดยคำนึงถึงสาระในบันทึกที่ ๗ ว่าการพูดเพื่อสอนแบบใดที่จะนำไปสู่การพูดแนวที่ต้องการ

หลังจากนั้นครูนำเอารูปแบบการพูดที่ต้องการไปทดลองใช้ในการสอนของตน

กิจกรรมบทกวนใหญ่ตอนกลางเทอม

มี ๒ เป้าหมายคือ (๑) ร่วมกันทบทวนกิจกรรมด้านการจัดการโครงการ (๒) ร่วมกันทบทวนข้อเรียนรู้ อันได้แก่วิธีการที่นำไปสู่ความสำเร็จ ความรู้ที่อกงยขึ้น และประเด็นที่จะต้องมีการปรับปรุง

ครูและครูที่เลี้ยงร่วมกันตรวจสอบด้านการจัดการ ๒ ประเด็น และด้านการเรียนรู้ ๒ ประเด็น ได้แก่ (๑) บันทึกวิดิทัศน์ได้รับการจัดเก็บและติดป้ายชื่ออย่างถูกต้อง มีการทำดัชนีตอนที่สำคัญเอาไว้ใช้งานภายหลัง (๒) มีบันทึกข้อมูลการวางแผนและเป้าหมาย การตรวจสอบผล และข้อเสนอแนะให้ปรับปรุง ของวงรอบที่ ๑ - ๔ แต่ละวงรอบ และจัดเก็บไว้ในที่เก็บเอกสารของโครงการอย่างเป็นระบบ (๓) กำหนดวิธีปฏิบัติที่ดี ๑ - ๒ รายการ ในรูปของเรื่องเล่า หรือเป็นคลิปวิดิทัศน์ก็ได้ โดยอาจแนบปัญหาหรือคำถามเป็นข้อสังเกตด้วยก็ได้ (๔) ประเมินความก้าวหน้าและประเด็นที่จะต้องปรับปรุง โดยคำนึงถึงหลักการของการสอนแนวसानเสวนา

ครูทุกคนและครูที่เลี้ยงประชุมร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความสำเร็จ (โดยอาจเสนอคลิป) ทบทวนความก้าวหน้า และแนวทางแก้ปัญหาที่พบ เพื่อเตรียมดำเนินการวงรอบที่ ๕ - ๘ ต่อไป โดยที่ในวงรอบที่ ๕ - ๘ จะเป็นเรื่องของการพูดและการจัดห้องเรียนแบบที่จำเพาะ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและการขับเคลื่อนในรูปแบบที่ต้องการ

วงรอบที่ ๕ การตั้งคำถาม

เป็นวงรอบเพื่อตรวจสอบการตั้งคำถามของครูและนักเรียน และหาทางส่งเสริมทักษะนี้ โดยอ้างอิงสาระเชิงทฤษฎีในบันทึกที่ ๙

เริ่มจากครูเลือกตอนสำคัญ ๒ ตอนจากวีดิทัศน์ที่ถ่ายตอนท้ายของวงรอบที่ ๔ โดยตอนหนึ่งเป็นการถามโดยครู อีกตอนหนึ่งนักเรียนเป็นผู้ถาม ตามด้วยครูและครูที่เลี้ยงร่วมกันจัดกลุ่มคำถามในทั้งสองตอน ว่าเป็นคำถามแบบไหน และขับเคลื่อนการเสวนาอย่างไร ในส่วนของการถามโดยครู ตรวจสอบ (๑) การเว้นช่วงให้นักเรียนมีเวลาคิด (๒) สมดุลระหว่างการให้นักเรียนยกมือขอตอบ กับการที่ครูชี้ตัวคนตอบเอง (๓) สมดุลระหว่างคำถามปลายปิดกับคำถามปลายเปิด (๔) เป้าหมายต่างๆ ของการถาม ในส่วนของการถามโดยนักเรียน ตรวจสอบชนิดของคำถาม ตั้งข้อสังเกตว่า ทั้งในการถามโดยครูและโดยนักเรียน มีการถามคำถามแบบไหนบ่อยที่สุด

ครูและครูที่เลี้ยงร่วมกัน (๑) วางแผนบทเรียนที่กำหนดสัดส่วนของรูปแบบคำถามของครูไว้ล่วงหน้า (๒) มีบทฝึกหัดให้นักเรียนได้ระดมความคิดล่วงหน้า (และถ่ายวีดิทัศน์ไว้) ว่าในบทเรียนนั้นนักเรียนควรตั้งคำถามว่าอย่างไรบ้าง

แล้วครูนำแผนดังกล่าวไปสอนตามแนวคำถามของนักเรียน โดยหากจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย ในตอนท้ายให้รวมนักเรียนทั้งชั้น เพื่อนำเอาคำถามที่นักเรียนระดมความคิดไว้ล่วงหน้ามาพิจารณา (เป็นคำถามที่ถูกต้องหรือไม่) และปรับปรุง และร่วมกันอภิปรายว่ามีความสำคัญอย่างไรที่นักเรียนจะต้องมีโอกาสดังคำถามด้วย

ในตอนท้ายของวงรอบครูหรือครูที่เลี้ยงถ่ายวีดิทัศน์ โดยให้มีตอนที่ครูถามคำถาม และตอนที่นักเรียนอภิปราย

ครูและครูที่เลี้ยงร่วมกันทบทวนความก้าวหน้าภายในวงรอบ ว่าครูและนักเรียนพัฒนาขึ้นอย่างไรบ้าง ในการตั้งคำถามตามที่ระบุในบันทึกที่ ๙ และจะมีช่องทางอย่างไรบ้างที่จะปรับปรุงขึ้นไปอีก หากยึดหลักการพูด ที่ดี ๖ ประการสำหรับการสอนแนวสานเสวนา ตามหัวข้อ *หลักการ* ในบันทึกที่ ๔ การตั้งคำถามของครูและนักเรียนมีความก้าวหน้าอย่างไรบ้าง

วงรอบที่ ๖ ขยายความ

เป็นรอบที่เน้นการจับประเด็นคำพูดของนักเรียนมาดำเนินการต่อ ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการเสวนาเข้มข้น สร้าง “จังหวะที่สาม” ของ IRE/ IRF ที่ไม่ใช่จังหวะจอต แต่เป็นจังหวะเชื่อมโยง คือแทนที่จะ “ป้อนกลับ” กลายเป็น “ป้อนไปข้างหน้า” ประเด็นเชิงทฤษฎีอยู่ในบันทึกที่ ๑๐

เริ่มจากครูเลือกหนึ่งหรือหลายตอนในวิดีโอที่ถ่ายตอนท้ายของวงรอบที่ ๕ ที่นักเรียนตอบคำถามครู หรือพูดใน IRE/ IRF หรือนอก IRE/ IRF ก็ได้ คือนักเรียนพูดตั้งคำถามก็ได้ หากตอนที่นักเรียนพูดต่างๆ กัน เพื่อนำมาตรวจสอบ ขยายความ และดำเนินการต่อ

ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันอภิปรายวงรอบที่ ๖ ในส่วนที่ครูจัดการคำตอบหรือคำพูดของนักเรียนว่ามีการขับเคลื่อนต่อน้อยตอนหรือมากตอน มีตอนไหนที่เป็น การเคลื่อนต่อแบบอัตโนมัติหรือเป็นนิสัย ไม่ใช่เกิดจากการคิดไตร่ตรอง แล้วร่วมกันเตรียมบทเรียนที่กระตุ้นการถาม และมีคำพูดขับเคลื่อนประเด็นหรือความคิด เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเสวนาต่อ

ครูนำบทเรียนที่ร่วมกันเตรียมไปสอน เน้นให้เกิดการขยายความตามกรอบปฏิบัติที่ ๖ ในบันทึกที่ ๑๐ โดยนักเรียนแชร์ ขยาย และทำความเข้าใจต่อความคิดของตนเอง ฟังซึ่งกันและกันอย่างตั้งใจ ทำให้เหตุผลชัดเจนหรือลึกซึ้งขึ้น และคิดร่วมกันกับผู้อื่น ซึ่งหมายความว่าครูหาวิธีพูดเพื่อขับเคลื่อนให้นักเรียน ฟัง พูด และคิด เมื่อนักเรียนตอบสนองก็มีการตรวจสอบ ทำทาย และขยายต่อ ผ่านคำพูดและการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนต่อ

ครูหรือครูพี่เลี้ยงถ่ายวิดีโอในช่วงท้ายของวงรอบที่ ๖ แล้วครูและครูพี่เลี้ยง ร่วมกันประเมินความก้าวหน้าของครูในการพูดขยายการเคลื่อนตัวของ การสานเสวนา สังเกตว่าการพูดเพื่อเคลื่อนตัวแบบไหนมากที่สุด แบบไหนน้อยที่สุด เมื่อมองจาก การพูดสนองของนักเรียน การพูดแบบไหนเหมาะสมที่สุด แบบไหนก่อผลมากที่สุด สืบเสาะหากรณีที่มีการเสวนาอย่างลื่นไหลสู่การพูดของนักเรียนที่เชื่อมโยงขยาย ประเด็น สภาพที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

ร่วมกันหาคำตอบว่า ในตอนนี้การถามตรงตาม “หลักการพูดที่ดี ๖ ประการ สำหรับการสอนแนวसानเสวนา” เพียงใด การพูดขยายความไม่เพียงนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเพิ่มขึ้น แต่มีการคิดเพิ่มขึ้นด้วยหรือไม่ แยกแยะระหว่างการขยายความเชื่อมโยงสาระวิชา กับการเชื่อมโยงความคิด

วงรอบที่ ๗ การอภิปราย

วงรอบนี้เป็นการทำความเข้าใจคุณภาพของการอภิปรายในห้องเรียน และหาทางยกระดับคุณภาพ กรอบแนวทางปฏิบัติด้านการอภิปรายครอบคลุมทั้งการอภิปรายของนักเรียนและของครู ในด้านการจัดระบบ ตั้งคำถาม และขยายความ โดยต้องเอาใจใส่วัฒนธรรมและแนวปฏิบัติทั่วไปของการพูด ที่พัฒนาโดยวงรอบที่ ๑ เป็นต้นมา

ประเด็นเชิงทฤษฎีอยู่ในบันทึกที่ ๑๑ การทบทวนและวางแผนเริ่มจากครูเลือก ๒ ช่วงในวิดีโอที่บันทึกไว้ก่อนหน้านี้ ช่วงหนึ่งเป็นการอภิปรายทั้งชั้นหรือในกลุ่มย่อยนำโดยครู อีกช่วงหนึ่งเป็นการประชุมกลุ่มย่อยนำโดยนักเรียน

ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันอภิปรายบันทึกที่ ๑๑ (กรอบปฏิบัติที่ ๗) เน้นที่ข้อพึงปฏิบัติที่ตกลงกัน เช่น ผลัดกันพูด ให้เกียรติต่อการพูดและข้อคิดเห็นของผู้อื่น (กรอบฯ ที่ ๑) การจัดที่นั่งและจัดกลุ่มนักเรียน (กรอบฯ ที่ ๒) รวมทั้งทบทวนรูปแบบการพูดและการขับเคลื่อนการเสวนา (กรอบฯ ที่ ๓ - ๖) รวมทั้งเอาใจใส่ปัญหาการแสดงความเห็นเชิงสิทธิทางสังคมและตัวตนของนักเรียน (student voice) หากกิจกรรมในวงรอบก่อนๆ ได้ผลดี จะเห็นสภาพที่นักเรียนรับฟังซึ่งกันและกัน และสนับสนุนกันให้หาคำพูดมาแสดงออกความคิดของตน รวมทั้งนักเรียนและครูมีการถามคำถาม (วงรอบที่ ๕) และดำเนินการพูดขยายความ (วงรอบที่ ๖)

ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันทบทวนวิดีโอที่บันทึกที่ ๒ ช่วงที่เลือกไว้ และประเมินว่ามีความก้าวหน้าตามกรอบแนวปฏิบัติที่ ๗ เพียงไร และร่วมกันวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนต่อเนื่องจากวงรอบที่ ๕ และ ๖ เพื่อยกระดับคุณภาพของการถามเพื่อขับเคลื่อนสู่การขยายความ ที่สำคัญคือ เน้นให้ครูมีความสามารถเปลี่ยนแนวการเสวนาจากปฏิสัมพันธ์ครู-นักเรียน ไปเป็นนักเรียน-นักเรียน ในการประเมิน

วีดิทัศน์ที่นักเรียนเป็นผู้นำการอภิปราย ให้ประเมินตามเงื่อนไขสำหรับการอภิปรายที่นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ ในบันทึกที่ ๑๑ แล้ววางแผนบทเรียนที่ (๑) ครูดูแลให้เกิดการอภิปรายของนักเรียนทั้งชั้นอย่างมีคุณภาพสูง (๒) มีช่วงที่มีการอภิปรายกลุ่มย่อยที่นักเรียนเป็นผู้นำการอภิปราย

ครูนำแผนที่วางไว้ไปดำเนินการสอน

ครูหรือครูพี่เลี้ยงถ่ายวีดิทัศน์ของการอภิปรายทั้งชั้น และของการอภิปรายกลุ่ม ในการถ่ายวีดิทัศน์ของการอภิปรายกลุ่ม แนะนำให้วางเครื่องบันทึกเสียงไว้กลางวง เพื่อจะบันทึกเสียงนักเรียนชัดเจน วางกล้องวีดิทัศน์บนสามขาไว้ห่างๆ เพื่อบันทึกท่าทางของสมาชิกกลุ่ม เอาไว้ดูอวัจนภาษา บันทึกการอภิปรายกลุ่มของกลุ่มอื่นไว้เปรียบเทียบด้วย

ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันประเมินความก้าวหน้าของการอภิปรายตามหลักการเปรียบเทียบคุณภาพของการอภิปรายกลุ่มย่อย ตรงไหนทำได้ดี ตรงไหนทำได้ไม่ดี ในส่วนที่ทำได้ไม่ดีสาเหตุมาจากอะไร เกิดจากครูวางแผนไม่ดี หรือมาจากปฏิสัมพันธ์กลุ่มของนักเรียนเอง หรือทั้งสองปัจจัย หรือจากปัจจัยอื่น

ประเมินว่าการอภิปรายก้าวหน้าไปแค่ไหนตามหลักการพูดในห้องเรียน ๖ แบบ ในบันทึกที่ ๔ คือ (๑) สะท้อนความเป็นทีมเดียวกัน (๒) สะท้อนความเกื้อหนุน (๓) ต่างตอบแทน (๔) อภิปรายตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกัน (๕) สัมผัส (๖) มีเป้าหมาย มีการพูดระดับ ๔ - ๖ หรือไม่

ครูและนักเรียนร่วมกันดูวีดิทัศน์ของการประชุมกลุ่มที่นักเรียนเป็นผู้นำการอภิปราย ให้นักเรียนช่วยกันบอกว่ามีตรงไหนบ้างที่ควรปรับปรุง

วงรอบที่ ๘ การโต้แย้ง

ประเด็นเชิงทฤษฎีอยู่ในบันทึกที่ ๑๒ วงรอบนี้เป็นการฝึกการพูดของนักเรียน ก้าวหน้าไปจากตอนก่อนๆ อีกขั้นหนึ่งคือ ไปสู่การโต้แย้งกัน

ครูดูวีดิทัศน์จากวงรอบที่ ๗ หรือวงรอบก่อนหน้านั้น เลือกตอนที่นักเรียนอภิปรายกันแบบตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกัน (deliberative) หรือนักเรียนเสนอข้อคิดเห็นและปกป้องข้อเสนอนั้น เก็บไว้ใช้

ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันอภิปรายบันทึกที่ ๑๒ ร่วมกันทำความเข้าใจว่าการสอนการโต้แย้งเป็นการสร้างพลวัตในห้องเรียนแบบจำเพาะ การอภิปรายแบบจำเพาะไปพร้อมๆ กันกับฝึกนักเรียนให้คิดในรูปแบบที่จำเพาะ โดยพึงตระหนักว่า วงรอบนี้ไปไกลกว่าการโต้แย้งกันทางวาจา คือ นักเรียนจะได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติของการโต้แย้ง ในทางทฤษฎีจะได้เรียนรู้หลักการและความหมายของการโต้แย้ง

ครูสร้างรูปแบบกระบวนการในชั้นเรียน ให้นักเรียนคุ้นกับ “วัฒนธรรมโต้แย้ง” โดยไม่ต้องเอ่ยคำว่าโต้แย้งก็ได้ คือ ให้นักเรียนคุ้นเคยกับการใช้จนเคยชิน กระบวนการนั้นคือ การตั้งคำถาม (questioning) ตามด้วยการขยายความ (extension) และการอภิปราย (discussion) แต่ในนักเรียนชั้นโต ควรให้เข้าใจทฤษฎีและศัพท์ของการโต้แย้ง ๖ ระดับคือ (๑) ยื่นข้อเสนอ (๒) เสนอตัวอย่าง (๓) เล่าเรื่องราวสู่ข้อสรุปพร้อมเหตุผล (๔) โต้ว่าที่ระหว่างสองฝ่ายที่มองประเด็นต่างกัน (๕) โต้แย้ง (dispute) (๖) ทะเลาะ (quarrel) ตามในบันทึกที่ ๒

ควรวางแผนการสอนโดยใช้การโต้แย้งในทุกรายวิชาหรือโมดูลในหลักสูตร โดยคิดว่าล่วงหน้าว่าจะใช้อะไรเป็นตัวจุดชนวนการโต้แย้ง ใช้เอกสาร/ หนังสือ โจทย์ของครู หรือกิจกรรมภาคปฏิบัติ

ครูสอนบทเรียนตามแนวทางข้างบน โดยสอดใส่ขั้นตอนของการโต้แย้งอย่างเหมาะสม ตามในบันทึกที่ ๑๒ เช่น ชั้นเปิดฉาก - ชั้นโต้แย้ง - ชั้นปิดฉาก ยื่นข้อเสนอ - ให้เหตุผล - ให้ข้อมูลหลักฐาน - พูดท้าทายข้อมูลหลักฐาน - พูดโต้คำท้าทาย

ครูหรือครูพี่เลี้ยงบันทึกวีดิทัศน์อย่างน้อย ๒ บทเรียนที่แตกต่างกันในเนื้อหา หรือเป้าหมายการเรียนรู้ (attitude, skills, knowledge)

ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันดูบางตอนในวิดีโอต้นจากการถ่ายทำ ๓ ครั้ง ในวงรอบที่ ๗ และ ๘ เพื่อดูความก้าวหน้าของการพูดโต้แย้งตามหลักการในบันทึกที่ ๑๒ และตามเป้าหมายการเรียนรู้ในหลักสูตร

ครูและนักเรียนร่วมกันดูคลิปวิดีโอต้นและอภิปรายกันเพื่อเรียนรู้การพูดโต้แย้ง

ในการร่วมกันสะท้อนคิดทั้งในระหว่างครูกับครูพี่เลี้ยง และระหว่างครูกับนักเรียน ฟังเอาใจใส่ทั้งกระบวนการและสาระของการโต้แย้ง เกิดการพัฒนาทั้งด้านการพูดและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ที่จะมีส่วนทำให้การโต้แย้งก่อผลลัพธ์สูงหรือไม่

กระบวนการโต้แย้งพัฒนาขึ้นหรือไม่ นักเรียนและครูคล่องขึ้นในการเริ่มประเด็น ตรวจสอบคำถามที่ซับซ้อน และตรวจสอบข้อมูลหลักฐานในหลากหลายรูปแบบ เก่งขึ้นหรือไม่

กิจกรรมทบทวนใหญ่ตอนสิ้นเทอม

ครูและครูพี่เลี้ยงร่วมกันตรวจสอบว่า (๑) บันทึกวิดีโอต้นได้รับการจัดเก็บและติดป้ายชื่ออย่างถูกต้อง มีการทำดัชนีตอนที่สำคัญเอาไว้ใช้งานภายหลัง (๒) มีบันทึกข้อมูลการวางแผนและเป้าหมาย การตรวจสอบผล และข้อเสนอแนะให้ปรับปรุง ของวงรอบที่ ๑ - ๘ แต่ละวงรอบ และจัดเก็บไว้ในที่เก็บเอกสารของโครงการอย่างเป็นระบบ (๓) กำหนดวิธีปฏิบัติที่ดี ๑ - ๒ รายการ ในรูปของเรื่องเล่า หรือเป็นคลิปวิดีโอต้น หรือคลิปเสียงก็ได้ โดยอาจแนบบัญหาหรือคำถามเป็นข้อสังเกตด้วยก็ได้

ในช่วงการทบทวนนี้ ให้เอาใจใส่การพูดเชิงแสดงตัวตนหรือเชิงสังคม (voice) ความเท่าเทียม (equity) และการยอมรับซึ่งกันและกัน (inclusion) ของนักเรียน ตรวจสอบว่านักเรียนคนไหนพูดมากที่สุดและน้อยที่สุด เพราะอะไร นักเรียนจากครอบครัวที่ภาษาที่โรงเรียนกับภาษาที่บ้านไม่เหมือนกัน หรือนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษด้านการเรียนรู้ หรือนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษด้านภาษาและการพูด มีพัฒนาการด้านการพูดในห้องเรียนอย่างไร ความก้าวหน้าด้านการพูดในห้องเรียนมีความแตกต่างด้านเพศ และด้านเศรษฐกิจฐานะของนักเรียนหรือไม่

ครูทุกคนและครูพี่เลี้ยงประชุมพร้อมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความสำเร็จ โดยอาจเสนอคลิปประกอบ ร่วมกันทบทวนความสำเร็จและความก้าวหน้า รวมทั้งปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา รวมทั้งช่วยกันคิดว่าทำอะไร จึงจะทำให้การสอนแนวसानเสวนาจะกลายเป็นแนวปฏิบัติในชั้นเรียนทั่วไป รวมทั้งในการคิดในชีวิตประจำวัน ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องในเรื่องการพูดเพื่อเรียนรู้ แสดงเหตุผล และทำให้ชีวิตดีขึ้น

เป้าหมายสุดท้ายคือห้องเรียนที่การพูดมีลักษณะเป็นธรรมชาติ เต้าเทียม และให้ผลดีต่อการเรียนรู้

จะเห็นว่ากิจกรรมที่เสนอนี้ เน้นเฉพาะที่การพูด หรือการจัดชั้นเรียนแบบसानเสวนา หากโรงเรียนใดนำไปประยุกต์โดยให้เป็นกิจกรรมผสม นำเอาเรื่องการเรียนรู้สาระวิชาเข้ามาบูรณาการด้วย ก็น่าจะเกิดความรู้ความเข้าใจวิธีเรียนสาระวิชาผ่านการสอนแนวसानเสวนา สามารถทำวิจัยโดยตั้งโจทย์ได้หลากหลายมาก

ขอย้ำว่าครูและโรงเรียนไทยที่นำแนวทางในบันทึกชุดนี้ไปใช้ สามารถปรับใช้ได้ อย่างไม่ฝืดจำกัด ไม่จำเป็นต้องมี ๘ วงรอบ จะมากหรือน้อยกว่านี้ก็ ได้ และเป้าหมายของแต่ละวงรอบก็สามารถปรับตามสภาพของนักเรียน และกระบวนการเหล่านี้ตั้งโจทย์วิจัยชั้นเรียนได้เป็นร้อยเป็นพันโจทย์

จากเวทีสานเสวนาเพื่อพัฒนาครู สู่แผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยวิจัยพาเพลิน

เรื่องราวทั้งหมดเริ่มจากในช่วงสัปดาห์ที่ ๕ ของภาคเรียนวิริยะ คุณครูหนึ่ง - ศรินทร์ แก้วคุณ หัวหน้า ช่วงชั้นที่ ๑ โรงเรียนเพลินพัฒนา และคุณครูสุ - สุภาพร กฤตยากรนงศ์ หัวหน้าพัฒนาหน่วยวิชาคณิตศาสตร์ ได้ชวนคุณครูโอ่ง - นฤนาท สนลอย ผู้ช่วยหัวหน้า ช่วงชั้นที่ ๑ เข้าร่วมเวทีสานเสวนาเพื่อการพัฒนาครู ครั้งที่ ๑ ในวันพฤหัสบดีที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๔

กิจกรรมที่จัดขึ้นในครั้งนั้นทำให้ครูโอ่งได้เรียนรู้การจัดการเรียนการสอนของครู ในหลายโรงเรียนที่น่าสนใจ ทั้งจากห้องของคุณครูกานต์ - บัวสวรรค์ บุญมาวงษา ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนเพลินพัฒนา ที่นำเสนอเป็นรายการแรกด้วยคลิปวิดีโอทัศน์ ของแผน “สวนสัตว์อักษร ๓ หมู่” ที่ทำให้เห็นภาพห้องเรียนที่มีบรรยากาศที่ดี ในการ เรียนรู้ ทั้งครูและนักเรียนมีความสุขและความผ่อนคลายพร้อมเรียนรู้ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ในเวที คือ คุณครูปาด - ศีลวัต ศุขลวรรณ ได้ชี้ให้เห็นจุดที่ดีของห้องเรียนนี้คือ การสร้าง ให้เด็กเกาะติดกับการเรียนรู้ และเห็นวิธีการใช้คำถามที่เป็นลักษณะของคำถามประเภท what ที่จะนำไปสู่คำถามประเภท why หรือ why not ได้ในโอกาสต่อไป

ลำดับถัดมาเป็นห้องเรียนของครูกีฬ - จิตตินันท์ มากผล ที่นำเสนอคลิปวีดิทัศน์ของแผน “ลายไทย ลายน้ํา” ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนเพลินพัฒนา ที่จุดเด่นยังอยู่ที่บรรยากาศของห้องเรียนที่ผ่อนคลายเช่นเดิม ส่วนตัวครูผู้สอนนั้นมีลักษณะท่าทีของครูที่สอนเด็กในระดับประถมต้น ครูมีการพูดสะท้อนเพื่อทบทวนความคิดของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การเปิดความคิดของนักเรียนในประเด็นของคุณค่า ความดี ความงามหรือประสบการณ์ในชีวิตของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคุณครูवादักได้ให้ประเด็นคิดต่อยอดที่น่าสนใจคือ การขับเคลื่อนห้องเรียนด้วยการสนทนาหรือ dialogue นี้เมื่อเด็กเกิดการเกาะติดกับการเรียนรู้แล้ว บทบาทของครูในฐานะของผู้พูดเพื่อสอนจะน้อยลงไปได้อย่างไร รวมถึงพาเชื่อมโยงกับหลักการในหนังสือ ในเรื่องของการ feed forward คือ การขยายความในเรื่องที่พูดนั้นออกไปสู่การอภิปรายอย่างกว้างขวางอีกด้วย

ห้องเรียนต่อไปคือห้องเรียนของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนเพลินพัฒนา ของคุณครูกีก - นิพนดา นาคบุญช่วย ในแผนการเรียนรู้ “ชาว ข้าว ข้าว” ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากข่าวปลาแลงข้าวสาร ที่จัดให้กับเด็กในวัยที่เริ่มมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น เชื่อมโยงได้มากขึ้น และเป็นแผนที่มีการสร้างคำถามที่ดีเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียนให้คิดได้ทั้งลึกและกว้างมากขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิ คือ คุณสมพล ชัยศิริโรจน์ ได้กล่าวถึงคุณภาพของการสนทนาของชั้นเรียนนี้ว่าสามารถถึงให้คนที่ชมวีดิทัศน์รู้สึกเหมือนได้เข้าไปนั่งสนทนาอยู่ในห้องเดียวกันได้ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงภาวะภายในของครูที่มีความรู้สึกอยากรู้ อยากเห็นในความรู้สึกนึกคิดของเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่คุณสมพลคิดว่าเป็นการสนทนาที่จริง (real) จนเหนี่ยวนำให้คนที่นั่งสังเกตอยู่อยากที่จะฟังและอยากที่จะตอบคำถามที่ครูถามเด็กๆ ในชั้นเรียน และจุดนี้เองที่ความอยากรู้ อยากเห็นของครูจะเป็นพลังให้กับการเรียนรู้ของเด็กได้ และท่านอาจารย์วิจารณ์ พานิชก็ได้เสริมว่าบรรยากาศในการสนทนาที่มีพลังจะมีลักษณะของความจริงใจและปลอดภัยที่จะอยู่ในความต่างได้ ซึ่งวงสนทนาที่มามีความรู้สึกถึงความจริงใจนี้ ทำให้วงสนทนาที่มามีพลัง

ห้องเรียนถัดไปคือห้องเรียนโครงการ “ภูมิธรรม ภูมิไทย รามเกียรติ์” ของคุณครูกลอย - เกศรัตน์ มาศรี โรงเรียนรุ่งอรุณ ห้องเรียนนี้เป็นห้องเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่มีบรรยากาศแตกต่างออกไปจากห้องเรียน ๓ ห้องแรก ที่คุณสมพลตั้งข้อสังเกตว่าห้องเรียนนี้เป็นห้องเรียนที่ครูมีเป้าหมายในการก่อให้เกิดผลผลิตของงาน และเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้นักเรียนได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ทางทีมมูลนิธิสยามกัมมาจลนำไปต่อยอดว่าครูจะทำการสอนเสวนาในลักษณะไหน จึงจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถอยู่กับการเรียนรู้และการทำงาน ในขณะเดียวกันก็เกิดความรู้สึกที่ผ่อนคลายไปด้วย”

ห้องเรียนสุดท้ายของเวทีสานเสวนา ครั้งที่ ๑ คือ ห้องเรียนภาษาไทยในหน่วย “กาพย์ยานีพาเพลิน” ของคุณครูแนนนี่ - กนกวรรณ แหวนเพชร โรงเรียนบ้านปลาตาว ที่ครูแนนนี่ได้สะท้อนภาพให้เห็นว่า นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันมากขึ้นหลังจากที่ครูนำการสอนเสวนาเข้ามาในชั้นเรียน และเนื่องจากเป็นเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์จึงทำให้ห่างไกลจากเรื่องของการแต่งกาพย์ยานี ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอจุดเน้นของการทำแผนภาษาไทยให้ครูแนนนี่ ทั้งเรื่องของการใช้เสียงเพื่อเรียนเรื่องกาพย์กลอน จากท่วงทำนองเพลงชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม เรียนรู้ท่วงทำนองเพลงของคนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการสร้างแผนการเรียนรู้ที่มีการเชื่อมโยงอย่างเป็นลำดับเพื่อเป็น scaffolding ให้กับนักเรียนในการเรียนรู้

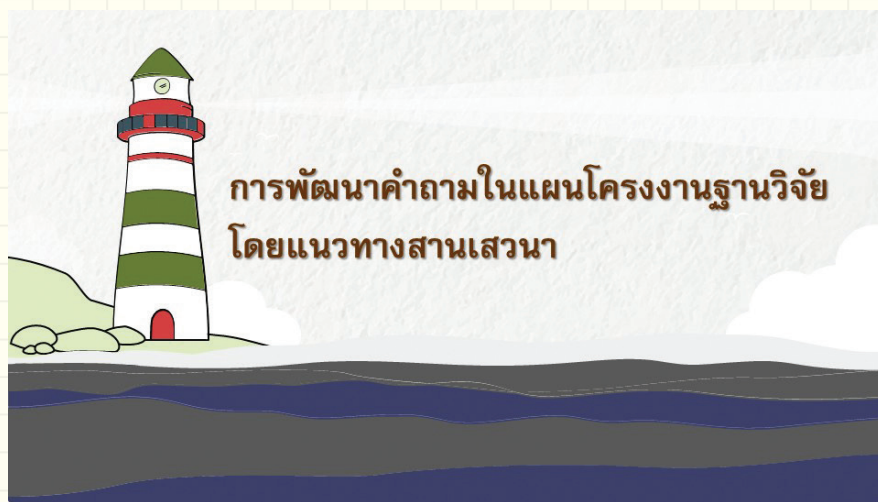
จากการได้เข้าร่วมชมคลิปการสอนและรับฟังการสะท้อนของผู้ทรงคุณวุฒิในวันนั้น ทำให้ครูโองตั้งข้อสังเกตกับตัวเองว่า ปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนเราก็ใช้กระบวนการตั้งคำถามเป็นหลักในการขับเคลื่อน การเรียนรู้ใช้กระบวนการสนทนาหรือสนทนา รวมถึงเลือกสื่อ กิจกรรม ตั้งโจทย์ในห้องเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) อยู่แล้ว แล้วสิ่งที่เราสอนนั้นเหมือนหรือแตกต่างจากการสอนเสวนาในบันทึกของอาจารย์อย่างไร คำถามนี้จึงเป็นคำถามจุดประกายในวันเริ่มต้น ทำให้สนใจอยากอ่านบันทึกของอาจารย์เพื่อที่จะตอบตัวเองให้ได้ว่าสิ่งที่เรากำลังทำอยู่นี้เหมือนหรือแตกต่างกับสิ่งที่บอกไว้ในบันทึกอย่างไร

นับจากวันนั้นเป็นต้นมา ครูโองได้อ่านและเลือกสิ่งๆ ที่คิดว่าน่าจะเป็นประเด็นในการเรียนรู้เพิ่มให้กับการสร้างแผนการสอนในหน่วยวิชาที่ดูแลอยู่คือ หน่วยวิชาโครงการวิจัยประจำภาคเรียน เมื่อศึกษาความรู้ในหนังสือแล้วมีหลายประเด็นที่น่าสนใจและพอที่จะตอบข้อสงสัยได้บ้าง คือ แนวทางในหนังสือจะทำให้การออกแบบคำถามในแผนการสอนรวมถึงการสนทนาในห้องเรียนของนักเรียนกับครู หรือระหว่างนักเรียนกับนักเรียนให้มีเป้าหมายที่คมชัดมากขึ้น

ดังนั้น ประเด็นที่เลือกจะชวนครูน้องๆ ในหน่วยวิชาโครงการประจำภาคเรียนศึกษา และทดลองนำไปทำจะเป็นประเด็นของ

๑. การตั้งหมุดหมายในการขับเคลื่อนของความรู้อย่างเป็นลำดับ เพื่อเป็นการสร้าง scaffolding ของการสร้างสมรรถนะวิจัยให้กับนักเรียน
๒. จังหวะที่สามที่เป็นการปรับกระบวนการ IRF (Initiation - Response - Feedback) โดยเปลี่ยนตัว F จาก feedback เป็น feed forward

๓. เป้าหมายของการตั้งคำถามเพื่อให้ครูกำหนดทิศทางของคำถามที่จะใช้ในแผนการสอน โดยมีหลักการสำคัญที่จะเลือกไปใช้คือ คำพูดใน “จังหวัดที่สาม” นี้ อาจมีลักษณะต่างกันได้ ๒ แบบ คือ (๑) เป็นถ้อยคำเชิงเอื้อให้เกิดการคิดต่อเนื่อง สู่การทำความเข้าใจวิธีคิดและวิธีเรียนของตนเอง (facilitative feedback) (๒) เป็นถ้อยคำที่บอกว่าคำตอบถูกหรือไม่ และควรทำอะไรต่อไป (directive feedback)

เมื่อเลือกประเด็นได้แล้ว ครูอาจจึงทดลองทำตารางขอบเขตในการสอนเพื่อจะกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้โครงงานวิจัยประจำภาคเรียนตั้งแต่ สัปดาห์ที่ ๗ - ๙ เพื่อเตรียมไว้เป็นโครงสร้างเพื่อสร้างแผนการสอนร่วมกับคุณครูในทีมบูรณาการระดับชั้นประถมปีที่ ๒ ดังนี้

การทำงานในแต่ละสัปดาห์ของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

เป้าหมายของชิ้นงานในวันขึ้นใจ

ส.ที่	ครั้งที่	เป้าหมายการเรียนรู้ แต่ละครั้ง	รูปแบบของจังหวะที่สาม (feed forward)	คำถามที่ใช้
			<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้เกิดการคิดต่อเนื่องสู่การทำความเข้าใจวิธีคิดและวิธีเรียนของตนเอง (facilitative feedback) - บอกว่าคำตอบถูกหรือไม่ ควรทำอะไรต่อไป (directive feedback) 	๑. ตั้งประเด็นหรือตั้งคำถาม ๒. การตอบสนอง ๓. ขยายความ/ ถกเถียง/ พุดใหม่/ ใช้ถ้อยคำใหม่/ ทำทนาย/ สังเคราะห์ใหม่/ ทำความชัดเจน/ สรุป/ ทำนาย
๗	๑			
	๒			
	๓			
	๔			
	๕			
	๖			
	๗			
	๘			

ในวันอังคารที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๔ เป็นวันนัดหมายการสร้างแผนวิจัยของทีมครูเองได้เล่าให้ฟังถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเวทีสานเสวนาเพื่อพัฒนาครูให้คุณครูบูรณาการระดับชั้นประถมปีที่ ๒ ฟัง และได้แลกเปลี่ยนความรู้จากบันทึกให้คุณครูฟัง แล้วชวนให้ทุกคนร่วมกันทำงานตามแนวทางนี้ รวมถึงให้เอกสารไปอ่านเพื่อศึกษาเพิ่มเติมเพื่อหาประเด็นที่สนใจเพิ่มเติม จากนั้นจึงได้กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ในช่วงท้ายของการเรียนวิจัยดังนี้

การทำงานในแต่ละสัปดาห์ของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

เป้าหมายของชิ้นงานในวันขึ้นใจ รูปแบบการนำเสนอ... สร้างสรรค์ชิ้นงานวิจัยในรูปแบบโปสเตอร์

ส.ที่	ครั้งที่	เป้าหมายการเรียนรู้	รูปแบบของจังหวะที่สาม (feed forward)	คำถามที่ใช้
๑	๑	เรียนรู้การเป็นเหตุ และเป็นผล สนทนาเรื่อง ความเป็นเหตุเป็นผล และการเขียน แผนผังเหตุผล	บอกว่าคำตอบถูกหรือไม่ ควรทำอะไรต่อไป (directive feedback)	๑. เด็กๆ สังเกตเห็นอะไรในภาพบ้าง ๒. เด็กๆ คิดว่าภาพนี้คือเหตุหรือผล (ผล) เหตุคือ คนทิ้งขยะ (คำถาม เพิ่มในห้องเรียนเนื่องจากเด็กบอกว่า ภาพคือผล) ๒. เด็กๆ คิดว่าผลที่เกิดจากภาพนี้ จะเป็นอย่างไรได้บ้าง (น้ำเสีย มีกลิ่นเหม็น สัตว์ตาย) ๓. เด็กๆ สังเกตเห็นสัญลักษณ์อะไร ที่ใช้ในแผนผัง (ลูกศร) และ การที่หัวลูกศรชี้ไปที่คำว่า น้ำเสีย มีกลิ่นเหม็น สัตว์ตาย น่าจะหมายความว่าอย่างไร (เป็นผลที่เกิดขึ้น) ๔. สิ่งที่อยู่ปลายลูกศรน่าจะเรียกว่า อะไร (เหตุ)
	๒	จากแผนผังเหตุ-ผล สู่การค้นหาเหตุและ ผลในงานวิจัย - สนทนาเรื่องการ ทดลองไข่ม้วนน้ำ และไข่ม้วนน้ำ และการเขียน แผนผังเหตุ และผล	บอกว่าคำตอบถูกหรือไม่ ควรทำอะไรต่อไป (directive feedback)	๑. เด็กๆ คิดว่าแผนผังเหตุและ ผลมีข้อดีอย่างไร และจะนำมาใช้ ในการทำงานวิจัยอย่างไร ๒. จากภาพการทดลอง ไข่ม้วนน้ำ ๒ ไข่ม้วนมีความแตกต่างกันอย่างไร ๓. เพราะเหตุใดไข่ม้วนน้ำที่ ๑ จึง จม และไข่ม้วนน้ำที่ ๒ จึงลอย ๔. ถ้าจะลองมาเขียนแผนผังเหตุ และผล จากการทดลองอะไร เป็นเหตุ อะไรเป็นผล

ส.ที่	ครั้งที่	เป้าหมายการเรียนรู้	รูปแบบของจังหวะที่สาม (feed forward)	คำถามที่ใช้
	๓	การตั้งสมมติฐาน งานของนักเรียน - สนทนาเรื่องการ ทดลองกาเปลี่ยนสี ของน้ำอัญชันจาก กรด สู่งานทดลอง ของนักเรียน ถ้า... จะทำให้...	ทำให้เกิดการคิดต่อเนื่อง สู่อารมณ์ความเข้าใจ วิธีคิดและวิธีเรียนของ ตนเอง (facilitative feedback)	๑. เด็กๆ คิดว่าการตั้งสมมติฐาน คืออะไร ๒. เด็กๆ คิดว่าการตั้งสมมติฐาน มีข้อดีต้องานวิจัยอย่างไร ๓. เด็กๆ คิดว่าของสองสิ่งนี้ จะเกี่ยวข้องกันอย่างไร ๔. เด็กๆ คิดว่าจากการคาดเดา ผลการทดลองนี้จะนำมาเขียน สมมติฐานได้อย่างไร
	๔	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การตั้งสมมติฐาน ของนักเรียน + ปรับปรุงแก้ไข การตั้งสมมติฐาน - ตรวจสอบ สมมติฐานของ ตนเองจากตัวอย่าง ที่ครูให้ - นักเรียนพัฒนางาน ของตนเองโดย ใส่ข้อมูลในผัง เหตุผลและความรู้		ไม่ได้ใช้คำถาม ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อ ให้ครูตรวจสอบงาน

ส.ที่	ครั้งที่	เป้าหมายการเรียนรู้	รูปแบบของจังหวะที่สาม (feed forward)	คำถามที่ใช้
๕		เรียนรู้การออกแบบการทดลองจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ของครู - เรียนรู้ตัวอย่างของครูแล้วนักเรียนออกแบบอุปกรณ์วัตถุสืบและวิธีการทดลองจากสมมติฐาน	ทำให้เกิดการติดต่อเนื่องสู่การทำความเข้าใจวิธีคิดและวิธีเรียนของตนเอง (facilitative feedback)	๑. จากที่เด็กๆ ได้ตั้งสมมติฐานที่เป็นการคาดเดาผลการทดลองอย่างเป็นเหตุเป็นผลมาแล้ว เด็กๆ คิดว่าเราสามารถทำการทดลองเลยได้หรือไม่ เพราะอะไร ๒. เด็กๆ คิดว่าการออกแบบการทดลองเป็นอย่างไร ๓. เด็กๆ คิดว่าการออกแบบการบันทึกผลการทดลองเป็นอย่างไร ๔. จากวิดีโอตัวอย่างการทดลองสมุนไพรรักษาบ้านช่วยกำจัดกลิ่นมาให้เด็กๆ ช่วยสังเกตว่าในวิดีโอนี้มีวิธีการออกแบบการทดลอง และการเก็บผลการทดลองอย่างไร ๕. จากหัวข้องานวิจัยของครู เด็กๆ คิดว่าครูมีวิธีการทดลองอย่างไร ๖. แล้วเด็กๆ คิดว่าครูควรจะมีการบันทึกผลการทดลองอย่างไร
๖		ออกแบบการทดลองจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ของนักเรียน	ทำให้เกิดการติดต่อเนื่องสู่การทำความเข้าใจวิธีคิดและวิธีเรียนของตนเอง (facilitative feedback)	๑. เด็กๆ คิดว่าการออกแบบการวางแผนการทดลองประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ๒. ให้เด็กๆ ช่วยสังเกตว่าในวิดีโอนี้เป็นการทดลองอะไร เขาใช้อะไรบ้างในการทดลอง และมีขั้นตอนการทดลองอย่างไร

ในการทำงานมีการชวนทีมตั้งเป้าหมายหลักแต่ละครั้งแล้วทีมจะไปหาสื่อ เครื่องมือ โจนท์และสร้างคำถามที่เหมาะสมเพื่อดำเนินการทำแผนละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ให้สอดคล้องกับเป้าหมายโดยในช่วงนี้จะให้ทีมได้ทำงานด้วยตนเอง จากนั้นจึงเข้าสู่เหตุการณ์สอนของครูในห้องเรียน ๒/๒ ผ่านระบบ zoom ซึ่งจากการเข้าสู่เหตุการณ์สอนในห้องเรียน พบว่าในช่วงแผนแรกๆ คือ แผนที่ ๑ และ ๒ ยังคงใช้คำถามที่เตรียมมาได้ตรงเป็นส่วนใหญ่ แต่นับตั้งแต่แผนที่ ๓ เป็นต้นไปเริ่มที่จะปรับไปใช้คำถามที่แตกต่างไปจากคำถามเดิมที่ตั้งไว้ในแผนการสอนเดิม ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงนี้เป็นเพราะ

๑. ช่วงสัปดาห์ที่ ๘ เป็นช่วงที่ต้องสร้างแผนการสอนมากถึง ๖ แผน และสัปดาห์ที่ ๙ สร้างแผนการสอนใหม่ถึง ๗ แผน ทำให้ทีมต้องใช้เวลาปรึกษาและเขียนแผนนอกเหนือจากเวลาที่โค้ชจัดไว้ จึงไม่ได้สร้างแผนการสอนร่วมกับโค้ช และครูค่อนข้างรีบในการหาและสร้างสื่อ เขียนแผน รวมถึงการสร้างคำถามที่สอดคล้องกับหลักคิดที่ร่วมกันกำหนดไว้
๒. โค้ชยังไม่ได้เข้าไปช่วยทีมในการทำแผนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากยังไม่สามารถจัดการเวลาให้สอดคล้องกับงานที่มีได้
๓. หลังจากโค้ชเข้าสู่เหตุการณ์สอนแล้วยังไม่ได้เข้าคุยแก้ไขกับครูทันที เนื่องจากคุณครูต้องใช้เวลาสร้างแผนใหม่ให้ทันต่อการใช้งานในสัปดาห์นั้น รวมถึงต้องใช้เวลาในการช่วยเหลือนักเรียนนอกเวลาด้วย

หลังจากนั้นในสัปดาห์ที่ ๙ โค้ชนำคลิปการสอนของคุณครูน้ำข้าว - วรรณรา ตันเจริญ มาให้เพื่อนครูคือ คุณครูเน - พนิดา พิณภิรมย์ และคุณครูปอ - นารีรัตน์ ทองดา ได้ศึกษาร่วมกันโดยละเอียด รวมถึงยังได้แลกเปลี่ยนกับทีมครูบูรณาการเพื่อสะท้อนประสบการณ์ในการใช้แนวทางการตั้งคำถามที่ได้ทำโครงสร้างร่วมกันไว้ ทำให้สังเกตเห็นของแผนการสอนและภาพของห้องเรียนได้ดังนี้

การสร้างแผนการสอน

๑. การตั้งคำถามยังตั้งคำถามที่สอดคล้องกับสื่อและกิจกรรมของแผน ในการคาดการณ์คำตอบ ยังไม่ได้ยึดเป็นหลักของ feed forward
๒. การตั้งคำถามในแผนจะเน้นให้เด็กได้สนทนากับเพื่อนให้บรรลุเป้าหมายของแผน คือ ได้เข้าใจถึงความรู้ชุดหนึ่งที่ครูต้องการจะป้อนข้อมูลให้ เช่น เข้าใจความหมายของคำว่า เหตุ-ผล เข้าใจความหมายของการตั้งสมมติฐาน เข้าใจการออกแบบการวิจัยจากตัวอย่างที่ครูนำมาให้นักเรียนเรียนรู้และทดลองทำความเข้าใจร่วมกัน จะไม่นำเอาตัวงานจริงของนักเรียนมาเป็นสื่อในการให้นักเรียนสนทนาร่วมกัน

ห้องเรียน

๑. นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ยังไม่สามารถจัดให้มีการสนทนาได้อย่างทั่วถึง ในการสนทนา เมื่อนักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้นอกเหนือไปจากประเด็นที่ได้ออกแบบไว้ในแผนการสอน ครูยังไม่ได้นำพาเด็กไปเรียนรู้ประเด็นเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นจากความสนใจของผู้เรียน

เมื่อครูสอนครบจนถึงสัปดาห์ที่ ๙ แล้ว จึงได้จัดวงพูดคุยให้สมาชิกมีมาแลกเปลี่ยนกันว่าครูเห็นความสำเร็จ ในเรื่องใดจากการสอนแนวसानเสวนา ซึ่งครูได้สะท้อนการเรียนรู้ดังนี้

๑. เด็กที่เกิดประโยชน์คือเด็กที่ชอบแลกเปลี่ยน ส่วนเด็กที่ชอบลงมือทำยังไม่มีส่วนร่วมมากนัก
๒. เกิดผลดีกับการโค้ชของครูกับเด็กในวงเล็กในช่วงของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
๓. ชุดคำถามที่ครูเตรียมไว้ยังไม่เหมาะสมกับเด็กทุกคน
๔. เนื้อหาความรู้ที่อยู่ในงานวิจัย ต้องใช้ประสบการณ์ของเด็ก คนที่ไม่มีประสบการณ์จะยังไม่ค่อยแลกเปลี่ยนกับเพื่อน

ข้อจำกัดของการทำแผนวิจัยที่ผ่านมา

๑. การทำแผนยังไม่ได้เป็นการไปสนทนาที่ตัวก่อนความรู้หรืองานวิจัยของเด็ก แต่เป็นการชวนกันเสวนาไปที่ชุดความรู้ที่ครูต้องการให้ข้อมูล
๒. ข้อจำกัดเรื่องเวลาการสอนที่มีเพียง ๓๐ นาที ที่ครูต้องนำพาให้นักเรียนเข้าใจหลักการความรู้ที่ครูจะต้องให้ข้อมูล ทำให้ไม่ได้พานักเรียนไปสนทนาต่อเนื่องในประเด็นที่เด็กสนใจ หรือตั้งข้อสังเกตต่อเนื่องในแผน เช่น แผนไข่มุม ไขล้อย
๓. ข้อจำกัดส่วนหนึ่งเกิดจากตัวครู เช่น เมื่อเด็กสนทนากันจนเข้าสู่เป้าหมายของตัวความรู้ในครั้งนั้นๆ แล้ว ครูจะไม่ได้ไปต่อในประเด็นที่เด็กสนใจให้ลึกขึ้น

ประเด็นที่จะนำไปพัฒนาต่อ

๑. นำหลักของ ๔ คำถามสำหรับครู (จากบันทึกบทที่ ๒ พุดหลากชนิด) มาเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้
 - (๑) มีวิธีใดบ้างที่จะส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนพูดเสนอความเข้าใจหรือข้อคิดเห็นของตนออกมา
 - (๒) ครูทำอะไรเพื่อให้นักเรียนเห็นว่าทุกข้อคิดเห็นได้รับการรับฟังและยอมรับ
 - (๓) เมื่อนักเรียนพูด ครูได้ยินเสียงของใคร (ของตัวนักเรียนเอง หรือไปจำคำพูดมาจากผู้อื่น)
 - (๔) หากคำพูดของนักเรียนแหวกแนวไปจากแผนการสอนหรือความคาดหวังของครูจะอย่างไร
๒. สร้างเป้าหมายของแผนและตั้งแนวคำถามก่อนจึงค้นหาสื่อที่เหมาะสมกับคำถามนั้น
๓. เพิ่มการสนทนาในเรื่องที่นักเรียนให้ความสนใจมากขึ้น
๔. สร้างแผนและคำถามย่อยเพื่อใช้ในการโค้ชกลุ่มย่อยกับนักเรียน

ในวันพุธที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๔ ครูโองและคณะที่ร่วมบุกเบิกงานนี้มาด้วยกัน ยังได้นำเอาประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสานเสวนาเพื่อพัฒนางานวิจัยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูที่โรงเรียนเพลินพัฒนาในงาน “ชื่นใจ...ได้เรียนรู้” (ภาคครูเพลิน) ครั้งที่ ๒๐ เพื่อขยายการเรียนรู้ไปสู่เพื่อนครูในระดับชั้นอื่นๆ อีกด้วย

สานเสวนาเพื่อพัฒนางานวิจัย

กรณีศึกษานักเรียนชั้น ๒

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากงานเสวนาเพื่อพัฒนาครู

บรรยากาศในการสนทนาจะมีพลัง ที่มีลักษณะของความจริงใจและมีความปลอดภัย
ที่อยู่ในความต่างได้

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช

การขับเคลื่อนชั้นเรียนด้วย Dialogue การทำให้ห้องเรียนเกิดพลังสำคัญในการสอนแบบนี้
ถ้าเราเริ่มทำให้เด็กเกาะติดกับการเรียนรู้ได้แล้ว ครูจะอย่างไรให้เราพูดน้อยลง

ครูศิวัด ศุภิสวรรณ์ (ครูปาด)

ถอดการเรียนรู้ของตนเองและทีม

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากแผนการสอนเหตุและผล

ครูปอ : สื่อ รูปและคำถามที่ดี จะทำให้เด็กได้ประมวลความคิดจากประสบการณ์และพูดสื่อสารออกมาได้ และครูต้องจับจุดที่ควรขยายต่อ เช่น ทำไมถึงคิดว่าเป็นน้ำเกลือ ทำไมถึงคิดว่าเป็นน้ำส้มสายชู ทำไมถึงคิดว่า เป็นโซเดียมกับโซล

ครูเน : การตั้งคำถามต่อจากสิ่งที่เด็กตอบ เช่น ทำไมคิดว่า เป็นน้ำเกลือ ทำให้ครูตรวจสอบประสบการณ์เดิม หรือความรู้เดิมของเด็กได้

ครูน้ำข้าว : ในช่วงที่ตั้งเป้าหมาย ครูตั้งเป้าหมายไปแค่การให้เด็กคาดเดา หรือหาเหตุผลจากการทดลอง เพราะครูมุ่งให้ความสำคัญกับเป้าหมายของแผน ทำให้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคำตอบอื่น ๆ ของเด็กด้วย ถ้าเราตั้งเป้าหมายในการสนทนาว่าอยากตรวจสอบประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของนักเรียน เราจะตั้งคำถามเพื่อให้เด็กสามารถหาเหตุผลจากความรู้เดิมได้

ประเด็นที่ต้องพัฒนาต่อ

๑. นำประเด็นนอกเหนือจากที่ครูคาดการณ์ไว้ในแผนที่เด็กสนใจมาชวนกันสนทนาต่อ เช่น คิดว่าน่าจะเป็นไข่ดิบกับไขสุก คิดว่าน่าจะเป็นน้ำส้มสายชู เพราะเหตุใด
๒. เลือกรูปแบบคำถามตามวัตถุประสงค์ของคำถาม (เพื่อเริ่มการเสวนา เพื่อตรวจสอบความคิดเหตุผล หรือข้อมูลหลักฐาน เพื่อขยายความ)
๓. ต้องรู้ว่าจะนำรูปแบบคำถามนั้นๆ ไปใช้ในขั้นตอนของแผน และคำถามนั้นควรจะถามต่อจากคำตอบแบบใด
๔. นำส่วนองงานวิจัยของเด็กมาสนทนากัน นอกเหนือจากความรู้ที่ครูจะ input ให้ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่หลักการ
๕. สร้างเป้าหมายของแผนและตั้งแนวคำถามก่อนจึงค้นหาสื่อที่เหมาะสมกับคำถามนั้น

A screenshot of a Zoom meeting. On the left, a presentation slide titled "ปลายทางของการเสวนา" (The End of Dialogue) is displayed. The slide features an illustration of a lighthouse on a green island and a sailboat on the water. The text on the slide reads: "ในสถานการณ์จริงของชั้นเรียนที่ใช้การเสวนามาสร้างการเรียนรู้ ครูต้องขยายผลทันทีทันใด และนำไปสู่การเปิดโอกาสให้เด็กได้เสวนากันเอง" and "ศุภมาส ศรีธรรม (ศุภมาส)". On the right side of the screenshot, there are four video thumbnails of participants in a 2x2 grid, each with a name tag: "ศุภมาส", "ศุภมาส", "ศุภมาส", and "ศุภมาส". The background of the thumbnails is a field of yellow flowers.

สิ่งที่ต้องเรียนรู้ต่อ

คำถามสำหรับครู

- (๑) มีวิธีใดบ้าง ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนพูดแสดงความเข้าใจหรือข้อคิดเห็นของตนเองออกมา
- (๒) ครูทำอย่างไรเพื่อให้นักเรียนที่หน้าทุกข้อคิดเห็นได้รับการรับฟังและยอมรับ
- (๓) เมื่อมีนักเรียนพูด ครูได้ยินเสียงของใคร (ของตัวนักเรียนเอง หรือไปจำคำพูดมาจากที่อื่น)
- (๔) หากคำพูดของนักเรียนแตกแนวไปจากแผนการสอนหรือความคาดหวังหรือครูจะทำอย่างไร

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช

The Thai Kedmanee keyboard
To switch input methods, press Windows key+Space.

**सानเสวนาช่วยครูในการจัดการเรียนรู้
ในหน่วยวิชาโครงการวิจัยประจำภาคเรียนได้อย่างไร**

ครูป้อ : ทำให้ครูเห็นความคิดของเด็กในการสื่อสารในภาษาของเด็กในช่วงที่เด็กสนทนากันเอง ทำให้เด็กเข้าใจและสามารถสื่อสารเรื่องยาก หรือเรื่องที่ใช้ภาษาผู้ใหญ่ได้ง่ายขึ้น

ครูเน : มีรูปแบบคำถามที่ชัดเจนในการนำพานักเรียนไปสู่เป้าหมายหรือสมรรถนะในการเรียนในครั้งนั้นๆ ได้ (บทที่ ๙ กรอบปฏิบัติที่ ๕ ตั้งคำถาม (questioning))

ครูน้ำข้าว : ช่วยให้ครูมีรูปแบบและชุดคำถามที่ชัดเจนในการกระตุ้นให้เด็กสามารถอธิบายความคิด ความรู้ และประสบการณ์ของตนเองออกมา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง สิ่งที่ครูต้องพัฒนาต่อคือการสร้างกระบวนการ feed forward เพื่อนำไปสู่การอภิปรายหรือโต้แย้งกันด้วยเหตุผล หรือข้อมูลหลักฐาน